

УНИВЕРЗИТЕТ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ
НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ
ПАРИСКА 16
11000 БЕОГРАД

Извештај комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

ПОЕТСКЕ СЛИКЕ ПРОМЕНЉИВОСТИ: ГРАФИЧКИ ИЗРАЗ КАО
ФРАГМЕНТАРНИ ВИЗУЕЛНИ НАРАТИВ – ИЗЛОЖБА ГРАФИКА

кандидаткиње МАРИЈЕ АНЂЕЛКОВИЋ

Наставно-уметничко веће Факултета ликовних уметности одржано 06. септембра 2018. године именовало је комисију за оцену и одбрану теме докторског уметничког пројекта *Поетске слике променљивости: графички израз као фрагментарни визуелни наратив – изложба графика*, кандидаткиње Марије Анђелковић у саставу: мр Жарко Смиљанић, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду, др ум. Димитрије Пецић, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду, др ум. Владимир Милановић, доцент Факултета ликовних уметности у Београду, др ум. Драган Момиров, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду (ментор) и мр Гордана Петровић, редовни професор Факултета примењених уметности у Београду.

Комисија Наставно-уметничком већу Факултета ликовних уметности подноси следећи извештај:

Биографија кандидата:

Марија Анђелковић рођена је 1988. године у Београду. Основне студије на Графичком одсеку Факултета ликовних уметности у Београду завршила је 2010. године у класи редовног професора Небојше Радојева. Мастер академске студије на истом факултету

завршила 2012. године у класи редовног професора Драгана Момирова. Током 2018. године, у оквиру програма за мобилност студената ERASMUS+, студирала је на Академији ликовних уметности Јан Матејко у Кракову, Пољска. Редован је члан Удружења ликовних уметника Србије од 2013. године. Као стипендиста докторанд Министарства просвете, науке и технолошког развоја од 2013. до 2017. године била је учесник пројекта: *Представе идентитета у уметности и вербално-визуелној култури новог доба* (бр. 177001). Од 2018. године као мајстор штампе запослена у Центру за графику и визуелна истраживања на Факултету ликовних уметности у Београду.

Самосталне изложбе:

2018. *States of Transition*, изложба графика, Stillpoint Spaces Berlin, Берлин, Немачка

2017. *Прелазна стања*, изложба графика, Галерија Салон 77, Ниш

2017. Докторски уметнички пројекат, *Поетске слике променљивости: графички израз као фрагментарни визуелни наратив*, изложба графика, Галерија Факултета ликовних уметности, Београд

2013. *Изложба графика*, Галерија удружења ликовних и примењених уметника, Краљево

2013. *Изложба графика*, Велика галерија Дома културе Студентски град, Београд

2012. *Изложба: Студенти генерације Универзитета уметности у Београду*, Галерија Факултета ликовних уметности, Београд

Од 2008. активно учествује на многобројним колективним изложбама у земљи и иностранству.

Колективне изложбе – избор:

2018. *Актуелна српска графичка сцена – један поглед*, Галерија Академија, Национална академија уметности, Софија, Бугарска

5. *Међународно бијенале графике Шеклерланд*, Центар за уметност Трансилваније, Шванту Георге, Румунија

- “Enter into Art” International Installations 2017-18*, Изложба малих формата, Културни центар Колоњ – Mülheim, Колоњ, Немачка
2017. *“Enter into Art” International Installations 2017-18*, Изложба малих формата, Културни центар Kulturbahnhof, Бад Брајзинг, Немачка
19. *Међународно бијенале графике Варна*, Градска галерија Борис Георгијев, Варна, Бугарска
16. *Међународно тријенале мале графике*, Градска галерија, Лођ, Пољска
5. *Интернационални салон графике 2017*, Градска галерија, Краљево
3. *Међународно тријенале графике*, Уметнички павиљон Цвијета Зузорић, Београд, (такође излагала 2014, 2011)
- Самодовољност*, Галерија Самодовољност, Београд
- Мала графика*, Галерија Графички колектив, Београд (такође излагала 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011)
2016. *Graphicall 2016*, Интернационални фестивал графике, 4bid Gallery, Амстердам, Холандија
2. *Међународно бијенале графике – VIPB 2016*, Културни центар Palatele Brâncovenesti, Букурешт, Румунија
9. *Међународно тријенале мале графике Vilnius 2016*, Vilnius Graphic Art Centre, Вилниус, Литванија
- Мајска изложба графике београдског круга 2016*, Галерија Графички колектив, Београд (такође излагала 2015, 2014, 2013, 2012)
- Међународно бијенале графике: 2016 ROC*, National Taiwan Museum of Fine Arts, Тајван
1. *Међународна изложба савремене графике малог формата*, L Mercado Studios, Холивуд, Флорида
2015. 7. *Међународно бијенале графике Splitgraphic*, онлајн галерија – Стара градска вијећница, Сплит, Хрватска
5. *Међународно тријенале мале графике Токуо 2015*, Tama Art University Museum, Токио, Јапан
5. *Међународно бијенале графике Guanlan China 2015*, Guanlan Print Art Museum, Шенжен, Кина
2014. *Фестивал графике Hong Kong 2014*, L1 & L0 Gallery, Jockey Club Creative Arts Centre, Хонг Конг

- Фрагменти*, Кућа Краља Петра, Београд
7. *Међународно бијенале графике Douro*, Coa Museum, Алижо, Португал
- Кључна реч: графика*, Галерија Графички колектив, Београд; Галерија 96, Приједор, БиХ
15. *Међународно тријенале мале графике*, Градска галерија, Лођ, Пољска
2013. 10. *Међународно бијенале графике Iosif Iser*, Музеј Прахова, Плоешти, Румунија
- Global Print 2013*, Музеј Ламега и Музеј Douro, Алижо, Португал
- Ноћ музеја: Литограф-картограф*, Војногеографски институт, Београд
2012. *Emerging Serbian Printmakers, The Space project*, Mission Gallery, Велс, Велика Британија
- Међународна изложба савремене графике малог формата*, Lauderhill Arts Center, Лаудерхил, Флорида
1. *Међународно бијенале малог формата The B.I.G. – Guarulhos*, Amadeus Bar e Galeria, Гваруљос, Сао Паоло, Бразил
6. *Међународни Ех-Уи конкурс за графику*, Галерија СКЦ, Београд
1. *Међународно бијенале мале графике*, Галерија савремене ликовне уметности, Ниш
7. *Међународно тријенале графике*, Национални институт и музеј – Битољ, Битољ, Македонија

Награде, откупи:

2017. Откуп Министарства културе и информисања Републике Србије
2016. Награда Другог Међународног бијенала графике у Букурешту, Румунија
2012. Награда Факултета ликовних уметности за графику *Бошко Карановић*
2009. Награда Факултета ликовних уметности за вечерњи акт
2009. Откупна награда *Савсковеначког урбаног фестивала*

Стипеније:

- 2013–2017. Стипендија Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије која се додељује студентима докторских академских студија
- 2011–2012. Стипендија Фонда за младе таленте Републике Србије - *Доситеја*
- 2010–2011. Стипендија Републичке фондације за развој научног и уметничког подмлатка

Анализа докторског уметничког пројекта

Докторски уметнички пројекат *Поетске слике променљивости: графички израз као фрагментарни визуелни наратив – изложба графика* кандидаткиње Марије Анђелковић интегрише два логички повезана сегмента, уметнички и теоријски, који узајамним прожимањем чине целину и обједињују промишљања која су пратила реализацију теоријског, поетског и стваралачког аспекта рада. Фрагмент пејзажа представљао је полазиште које је Марију инспирисало да оствари низ варијација једне у основи исте композиције и формира, као крајњи резултат, убедљиву ликовну целину која је марта 2017. године представљена изложбеном поставком у Галерији Факултета ликовних уметности у Београду. Писани део рада студиозно и детаљно објашњава поступак којим је текла реализација пројекта, од концептуализације до његовог обликовања у ликовном медију и пружа јасан увид у уметничке и теоријске методе истраживања у оквиру теме.

Марија Анђелковић припада генерацији уметника која властито поље истраживања проналази у традиционалним графичким техникама, тако да за свој истраживачки и уметнички рад користи датости и потенцијале литографије, технике у којој је трагање за новим могућностима материјала и поступака започела још за време мастер студија. Своју креативну пажњу кандидаткиња усредсређује на медитативно посматрање слојевите игре природних феномена које је лирском интерпретацијом и превођењем у регистар уметности трансформисала у наглашено поетизоване метафоре промене и трајања. Наслов рада осмишљен је тако да у концептуалном смислу именује и обухвата различите аспекте приказивања временске димензије. Истраживање које се

бави успостављањем визуелних релација између поетског језика и ликовних законитости упућује на идеју према којој мисао своје облике и изразе проналази у материји света.

Писани део докторског уметничког пројекта у свом уводном сегменту, поред концепције и структуре писаног рада, указује на континуитет и постојање јасне органске везе међу етапама којима је текао развој ликовног израза. Уводним поглављем образложена су искуства и избор мотива који су довели до онога што ће постати истинска уметничка тема чијем се истраживању Марија Анђелковић посветила на докторском уметничком пројекту.

Наредни сегмент писаног рада *Време: трајање, променљивост, присуство*, разматра научне и филозофске дефиниције појма време и поставља теоријски основ за разумевање кандидаткињиног уметничког рада. Приказујући сажет резиме како су се кроз историју развоја људске мисли и уметности мењала схватања и приказивање времена, Марија упоредном анализом становишта из области модерне физике и филозофије Далеког истока у даљем тексту објашњава темпоралне концепте за које је везала сопствено истраживање. Промену и њоме условљену свест о присуству Марија истиче као основно полазиште сопствене перцепције времена и поставља себи задатак да ликовним језиком изрази тај специфичан доживљај који се не заснива на интелектуалном поимању већ на личном осећају и искуству. Релативност, као основна детерминанта времена, одредила је и сам концепт приказивања промене који је у раду остварен синтезом два различита аспекта, симболичког и формалног, чиме је у просторној форми низом сегмената фиксирано једно искуство као процес ограниченог трајања.

У поглављу *Поетске слике променљивости* које реферише на први део наслова докторског пројекта Марија пише о значају поетског језика и снази метафоре у уметности и њиховом психолошком дејству на интерпретацију дела и опажање посматрача. Наглашена етеричност теме навела је ауторку да своје тумачење заснује на активном односу супротности, стварног и фиктивног, личног и колективног стварајући на тај начин симболичку платформу која се у радовима креће се на линији између реалног и апстрактног. Систематичном анализом симболике појединих елемената пејзажног мотива и универзалног језика апстрактних архетипских облика, кандидаткиња сликовито описује неке од истакнутих категорија перцепције времена

као што су пролазност, кретање, промене и трајање. Низ релевантних цитата Марија поткрепљује великим бројем примера и репродукција.

Паралелно са приказом поетичке основе сопствених радова Марија Анђелковић у *Поетичкој студији* даје приказ компаративних пракси и детаљну анализу кључних дела неколико уметника (Каспар Давид Фридрих, Барнет Њуман, Марк Ротко, Казимир Маљевић) са чијим радом је на поетичком, симболичком и формалном нивоу извела одређене аналогije. Кандидаткиња детаљно објашњава на који начин је рад сваког од ових уметника утицао на начин ликовне артикулације идеје.

У трећем поглављу *Временска димензија као просторни наратив* ауторка образлаже на који начин се различитим просторним формама и облицима приповедачког простора у ликовним медијима, још од најранијих периода историје уметности, преносила естетска порука и непосредно предочавала динамика неког временског интервала, трајање догађаја или мисаони ток. Поређењем одабраних примера традиционалних уметничких форми Далеког истока и савремених уметничких пракси Марија успоставља теоријску основу на којој заснива свој методолошки приступ реализацији теме и промишљање о просторној форми којом је скуп фрагмената/графика повезан у међузавистан однос и структуриран као апстрактни визуелни наратив.

Истраживачко-опетативни поступак описан у четвртном поглављу објашњава на који начин су референтне теоријске чињенице из области филозофије, науке, психологије и историје уметности одредиле процедуре разраде идеје и стратегије њеног приказивања у ликовном медију. У потпоглављу *Методологија уметничког рада* детаљно је приказан стваралачки поступак који је проистекао из истраживања феноменолошких особености процеса равне штампе. Појединачно су наведене технолошке и изражајне особености литографског штампарског поступка које су одредиле принципе обликовања и карактер поетског израза. Значај фрагмента објашњен је у својству аналитичке методе која симболично означава метафору бесконачно променљиве структуре времена али и средство којим је идеја транспонована у ликовну форму. Наглашен темпорални контекст у раду остварен је радом у серији. Документовањем уметничког деловања мисаони процес забележен је низом графичких листова чија промена приказује динамику трансформације визуелне

представе, односно апстраховану идеју чија наративна структура успоставља однос између визуелног, мисаоног и процесуалног.

У поглављу *Формална анализа радова* сагледава се визуелни аспект радова. Кроз четири засебна потпоглавља објашњени су избор и организација елемената ликовног језика којима је дефинисана структура радова. Линија, боја, светлост и ритам основни су чиниоци у организацији графичког листа чију је знаковност, међусобне односе и енергетски потенцијал кандидаткиња разматрала истовремено као компоненте филозофско-симболичког и психолошког аспекта рада. Посебно је наглашена анализа специфичне атмосфере радова, њиховог психолошког и естетског утицаја који остварују у комуникацији са публиком.

Завршно поглавље, *Резултати истраживања*, обухвата осврт на резултате постигнуте у току уметничких истраживања и даје сажет приказ реализације и презентације пројекта у јавном простору. У *Закључку* Марија износи финално сагледавање свог докторског уметничког пројекта као и уверење да не постоји начин да се у потпуности и рационално објасне пориви и процес уметничког рада.

Оцена остварених резултата и критички осврт

Докторски уметнички пројекат *Поетске слике променљивости: графички израз као фрагментарни визуелни наратив – изложба графика* кандидаткиње Марије Анђелковић представља потпуно остварену целину теоријског и уметничког рада. Промишљено и узајамно прожето теоријско и практично истраживање свој крајњи домет остварило је реализацијом убедљивог опуса радова/графика и њиховим презентовањем на самосталној изложби у Галерији Факултета ликовних уметности.

Докторски пројекат Марије Анђелковић односи се, како на процес настанка дела, тако на сам чин излагања радова чиме је поетска идеја истовремено изражена кроз два стања форме, као фрагмент заустављеног тренутка и као стање извођења изражено просторном формом наратива. Кандидаткиња истиче флуидни карактер дела које своју суштину и коначни облик остварује приказивањем у специфичном простору. Сваким поновним постављањем у новим посторима, стваралачки процес наставља да тече, настају нове амбијенталне ситуације, промишљање се продубљује, стварају се услови за ново стварање и нова читања. Поставка радова замишљена као линеарни

просторни нарратив представља отворену форму која никада не мора бити довршена. Реториком набрајања, без задатог редоследа, почетка и краја, претпоставља се непрекидан ток и бесконачно трајање.

Исцрпан писани рад, аргументован, поткрепљен великим бројем различитих ликовних и теоријских референци донео је значајне новине на пољу уметничких доктората. Извори коришћени као теоријска полазишта за формулисање и дефинисање референтних појмова, сведоче о веома добром познавању литературе, визуелног материјала и материје у којој кандидаткиња реализује свој уметнички пројекат. Користећи историјско-компаративну методу, кроз аналитичко посматрање различитих теоријских хипотеза и ликовних дела којима је илустровала своје ставове, Марија је у писаној експликацији обрадила све аспекте и мотиве пројекта и тиме дала свеобухватан увид у концепт и процес настанка практичног рада - изложених графика.

Закључак комисије

Докторски уметнички пројекат кандидаткиње Марије Анђелковић, под називом *Поетске слике променљивости: Графички израз као фрагментарни визуелни нарратив – изложба графика* оригинални је допринос уметничком и културном стваралаштву наше средине. Целокупан уметнички рад Марије Анђелковић дошао је до изражаја у овом пројекту кроз писани и уметнички рад и као крајњи резултат донео је једно значајно остварење и допринос развоју савремене уметничке графике. Имајући у виду доследно и садржајно образложење теме као и извођења радова у писаној експликацији, комисија закључује да је реч о аутентичном, оригиналном и сложеном пројекту који је кандидаткиња Марија Анђелковић успешно реализовала и представила јавности. Комисија сматра да радови настали реализацијом овог пројекта праве значајан помак у односу на досадашњу кандидаткињину стваралачку праксу и претпостављају могућност даље разраде теме и стварања тражењем нових могућности у графичком изразу.

На основу свега наведеног комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта *Поетске слике променљивости: графички израз као фрагментарни визуелни нарратив – изложба графика* кандидаткиње Марије Анђелковић сматра да је овај пројекат одговорио захтевима и постављеним циљевима. Комисија предлаже Наставно-

уметничком већу Факултета ликовних уметности у Београду да прихвати извештај комисије и проследи Сенату Универзитета уметности у Београду на даље усвајање и покретање процедуре за његову одбрану.

У Београду, децембар 2018. године

мр Жарко Смиљанић, редовни професор ФЛУ у Београду

др ум. Димитрије Пецић, редовни професор ФЛУ у Београду

др ум. Владимир Милановић, доцент ФЛУ у Београду

мр Гордана Петровић, редовни професор ФПУ у Београду

др ум. Драган Момиров, редовни професор ФЛУ у Београду (ментор)